

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA ŠPORT
Univerzitetni študijski program prve stopnje Športna vzgoja

OSEBNOST IN STALIŠČA DO DOPINGA V ATLETIKI

DIPLOMSKO DELO

MENTORICA:

izr. prof. dr. Tanja Kajtna, univ. dipl. psih.

RECENZENT:

doc. dr. Vedran Hadžić, dr. med.

AVTORICA DELA:

Tjaša Draškovič

Ljubljana, 2018

ZAHVALA

Želela bi se zahvaliti mentorici izr. prof. dr. Tanji Kajtna za vso pomoč, nasvete in spodbudne besede pri izdelavi tega diplomskega dela. Prav tako se zahvaljujem vsem atletom za sodelovanje pri raziskavi. Iskreno se zahvaljujem svoji družini, ki mi je vsa leta omogočila študij na Fakulteti za šport in me spodbujala na poti do cilja ter Kristjanu, ki je vedno verjel vame.

Ključne besede: osebnost, doping, atletika, stališča atletov

OSEBNOST IN STALIŠČA DO DOPINGA V ATLETIKI

Tjaša Draškovič

IZVLEČEK

Osnovni namen diplomskega dela je bilo ugotavljanje stopnje poznavanja prepovedanih substanc pri slovenskih atletih in njihovih stališč do dopinga. Zanimalo nas je tudi, če se mnenja o dopingju pri slovenskih atletih razlikujejo glede na spol in če obstajajo razlike med slovenskimi atleti v osebnostnih lastnostih glede na disciplino v kateri tekmujejo. V uvodnem delu smo najprej predstavili doping, njegove definicije in osebnost. Preleteli smo tudi zgodovino in prisotnost dopinga na slovenskih tleh ter povedali nekaj o dosedanjih raziskavah na temo naše diplomske naloge.

V naši raziskovalni nalogi sta bila uporabljena 2 anketna vprašalnika. Eden je anketni vprašalnik o osebnosti (BFI), drug pa lastno sestavljen vprašalnik, ki je vseboval različna vprašanja o dopingju, stališču atletov do dopinga in njegovem poznavanju. Vprašalnike smo razdelili osebno ali anketirancem poslali po elektronski pošti. Rešili so jih izključno slovenski atleti, ki tekmujejo na vrhunski ravni. Rezultate smo nato vnesli v Excel in SPSS ter z grafikoni prikazali njihove odgovore.

Ugotovili smo, da imajo slovenski atleti v povprečju negativna stališča do dopinga in prepovedanih substanc. Seznanjenost s prepovedanimi substancami in njihovimi posledicami je pri slovenskih atletih dokaj dobra, vendar bi lahko bila v veliki meri še boljša. Prav tako smo ugotovili, da se mnenja slovenskih atletov razlikujejo glede na spol.

Key words: personality, doping, athletics, athletes' opinion

PERSONALITIES AND POINTS OF VIEW ABOUT DOPING IN THE ATHLETICS

Tjaša Draškovič

ABSTRACT

The main purpose of this degree paper was to recognize the level of knowledge towards illegal substances among Slovenian athletes and their opinions on doping. We were interested to see whether there were any differences in opinion among athletes based on their gender and if their personality differs based on the type of discipline they practice. First, we introduced doping, its definition and history. Then we looked over the history and presence of doping in Slovenia, with the help of already existing research, and lastly, we talked about personality in general.

In our research paper we used 2 different questionnaires, first one was a personality questionnaire (BFI) and the second one, which we created ourselves, consisted of questions about the depth of knowledge on doping among athletes and their opinions on it. We personally distributed the questionnaires to our subjects or we sent them via email. Questionnaires were given exclusively to professional Slovenian athletes. We edited the collected data in Excel and in SPSS and presented the results with the help of graphs.

We found that on average, Slovenian athletes have a negative point of view towards doping and using illegal substances. Their knowledge about the substances and their effects was good but could be improved. We also found out that the opinions among Slovenian athletes differ based on their gender.

KAZALO VSEBINE

1	UVOD.....	7
1.1	OSEBNOST.....	8
1.1.1	Opredelitev osebnosti.....	8
1.1.2	Temeljni dejavniki osebnosti.....	9
1.1.3	Osebnostne značilnosti športnika.....	9
1.1.4	Vprašalnik velikih pet BFI.....	10
1.1.5	Raziskovanje osebnosti v športu.....	11
1.2	DEFINICIJE IN ZGODOVINA DOPINGA.....	12
1.3	SLOVENSKA ATLETIKA IN DOPING.....	14
1.4	DOSEDANJE RAZISKAVE NA PODROČJU STALIŠČ DO DOPINGA V ŠPORTU.....	14
1.5	CILJI IN HIPOTEZE.....	17
2	METODE DELA.....	17
2.1	Preizkušanci.....	17
2.2	Pripomočki.....	18
2.3	Postopek in analiza podatkov.....	18
3	REZULTATI IN RAZPRAVA.....	19
3.1	Analiza vprašanj glede na disciplino v kateri tekmujejo anketirani atleti.....	19
3.2	Analiza dimenzij osebnosti glede na disciplino v kateri tekmujejo anketirani atleti.....	20
3.3	Analiza vprašanj in dimenzij osebnosti glede na nivo tekmovanja v katerem tekmujejo anketirani atleti.....	21
3.4	Analiza vprašanj glede na spol anketiranih atletov.....	23
3.5	Analiza dimenzij osebnosti glede na spol anketiranih atletov.....	24
3.6	Analiza vprašanj glede na disciplino v kateri tekmujejo anketirani atleti.....	26
3.7	Analiza vprašanj glede na nivo v katerem tekmujejo anketirani atleti.....	27
3.8	Analiza vprašanj glede na spol anketiranih atletov.....	28
3.9	Opredelitev hipotez.....	30
4	SKLEP.....	32
5	VIRI.....	33
6	PRILOGE.....	35

KAZALO TABEL IN SLIK

Slika 1. Mnenje o ustreznosti kaznovanja dopinga z zaporom	29
Slika 2. Posluževanje dopinga pri atletu v primeru, da ga antidopinška organizacija 100% ne dobi.....	29
Slika 3. Poznavanje atletov, ki se poslužujejo dopinga	30
Tabela 1 Dimenzije modela velikih 5 in njihove značilnosti	10
Tabela 2	19
Tabela 3 Analiza dimenzij osebnosti glede na disciplino v kateri tekmujejo atleti.....	20
Tabela 4 Analiza vprašanj glede na nivo tekmovanja v katerem tekmujejo atleti	21
Tabela 5 Analiza dimenzij osebnosti glede na nivo tekmovanja v katerem tekmujejo atleti..	22
Tabela 6 Analiza vprašanj glede na spol anketiranih atletov	23
Tabela 7 Analiza dimenzij osebnosti glede na spol anketiranih atletov	24
Tabela 8 Analiza vprašanj glede na disciplino v kateri tekmujejo anketirani atleti	26
Tabela 9 Analiza vprašanj glede na nivo v katerem tekmujejo anketirani atleti	27
Tabela 10 Analiza vprašanj glede na spol anketiranih atletov	28

1 UVOD

Vsi športniki, predvsem profesionalci, strmijo k vedno boljšim rezultatom. Radi bi presegli meje sedaj nemogočega in nedosegljivega, bili najboljši v svoji športni panogi in boljši od vseh tekmecev. Vse naštetu lahko privede do dopinga - vnosa prepovedanih snovi v svoje telo in uporabe prepovedanih postopkov. Čeprav je dolžnost vsakega športnika, da prepreči vnos prepovedanih substanc, se vedno več športnikov poslužuje le teh.

»Iskanje in zagotavljanje tekmovalne prednosti v športu sta vselej omejena s pravili igre, zato so nekateri pripomočki in prijemi dovoljeni, drugi pa ne. V človekovi naravi je, da izbere najučinkovitejša sredstva, ki jih ima na voljo za doseg cilja, vendar je v njegovi naravi tudi, da sklepa dogovore z ljudmi, s katerimi si deli življenjski prostor, ter se jih drži z namenom, da omogoči vsem prijetno sobivanje. Tako je tudi v športu« (Smrdu, Pinter in Hosta, 2005, str. 38).

Športni duh se kaže v poštenem primerjanju spodobnosti, pri čemer po končanem tekmovanju čestitaš tekmece, bodisi boljšim bodisi slabšim, ker brez njih tekmovanje sploh ne bi bilo mogoče. Mnogi so se razglašali za poštene, pred tekmo pa so si bili pripravljani z iglami »prešpikati« mišice, da bi dosegli zmago. Taki športniki so slab zgled mladim, ki se še ne zavedajo, kako pomembno je zaupanje. Pravi športnik uživa v tekmovanju, preizkuša samega sebe in druge, se prijateljsko zabava in se ne prepusti tekmovalnosti, ki gre prek meje zdravega razuma (Hosta, Pinter in Fleischman, 2005).

Med vsemi športniki pa so ravno atleti eni izmed tistih, ki se v največji meri poslužujejo dopinga. Vrhunska atletika je danes brez dopinga vprašljiva. V veliki meri se tako kot v drugih športih, tudi v atletiki veliko vrti okoli denarja in posledica tega so tudi (pre)velika pričakovanja okolice. Vendar pa ni samo to krivo, da atleti začnejo posegati po prepovedanih substancah. Pogosto imajo prevelika pričakovanja, si želijo boljših rezultatov in postajajo vedno bolj zahtevni, kar pa jih potem kasneje v veliki meri na koncu privede do dopinga. Posledice tega pa so lahko katastrofalne, v najhujših primerih tudi smrtne.

Vrhunski športniki so postali plačanci, odgovorni svojim sponzorjem, saj so pridobljene desetinke, sekunde ali centimetri pogosto spremenijo v tisoče ali celo milijone dolarjev. Njihov glavni zaveznik je kemija. Prav ta povezava denarja, športa, slave, pa sili tekmovalca v preseganje lastnih zmožnosti (Bole, 2008).

Značaj je srce in duša športnega ravnanja in etike. Tako rekoč vedno vemo, da ne smemo kršiti pravil, da moramo spoštovati sodnike, da ne smemo jemati dopinga in da moramo poraz prenašati prisebno. Športno ravnanje je pomembno, ker je pomembna etika (Gough, 2003).

1.1 OSEBNOST

1.1.1 Opredelitev osebnosti

Ena izmed najpomembnejših tem na področju športne psihologije je zagotovo športnikova osebnost, katere preučevanje obsega celosten pristop, ki vključuje biološke, psihološke in socialne vidike posameznika (Tušak in Tušak, 2003).

»Osebnost je edinstvena dinamična organizacija bioloških in psihosocialnih značilnosti (vključujoč temeljne človeške potrebe in sisteme vrednot), ki usposablja človeka, da stopa v družbeno komunikacijo in ustvarjalno spreminja naravo in družbeno okolje, uresničuje se v tem procesu kot družbeno bitje in kot svojevrstna individualnost« (Pešič-Golubovič, 1966, v Musek, 2010). Raymond Bernard Cattell pa je že leta 1965 napisal zelo pomembno definicijo (v Musek, 2010), ki pravi, da je osebnost »To, na osnovi česar lahko napovemo, kaj bo neka oseba storila v določeni situaciji.«

Tušak in Tušak (2003) sta definirala osebnost kot kompleksen sklop značilnosti telesnega in mentalnega funkcioniranja, ki zajema notranje oz. psihične in zunanje oz. telesne, organske in vedenjske vidike. K osebnosti športnika prištevata tudi telesni videz in njegovo obnašanje, njegove doživljajske vidike in individualnost, motivacijo in čustva, vrednote in misli. Struktura osebnosti vsebuje:

- telesne značilnosti
- značilnosti temperamenta
- značajske in karakterne lastnosti
- motivacijske značilnosti, želje, interese in
- sposobnosti, zmožnosti ter spretnosti

Musek (1993, v Maks Tušak in Matej Tušak, 2003) navaja pet temeljnih določil osebnosti:

Osebnost je trajna in spremenljiva: čeprav se posameznikova osebnost ves čas razvija, se skozi proces spreminjanja in razvoja ohranja identiteta in nekatere osnovne značilnosti posameznika.

Osebnost je individualna in splošna: veliko športnikov si je med seboj zelo podobnih v osebnostnih značilnostih, vendar so kljub temu edinstveni in neponovljivi. Zaradi tega vsak športnik potrebuje v svojem trenažnem procesu izrazito individualen pristop.

Sestavljenost in celovitost: osebnost navznoter lahko razčlenimo v kompleksen sistem lastnosti in značilnosti, vendar navzven vsak posameznik deluje kot celota.

Določенost in avtonomnost: posameznikova osebnost je izvor avtonomnega delovanja, vendar pa se kljub temu vedno razvija pod vplivom vzročnih dejavnikov sistema.

Objektivnost in subjektivnost: kot osebnost se posameznik pojavlja v subjektivni obliki (kako doživlja sebe) in objektivni obliki (kako ga doživljajo drugi).

1.1.2 Temeljni dejavniki osebnosti

Musek (1977) pravi, da človek ob rojstvu še nima razvite in oblikovane osebnosti. Pod vplivom raznih dejavnikov se razvija in nastaja struktura osebnosti. V psihologiji je značilno, da temeljne osebnostne dejavnike razvrščamo v tri velike skupine:

- dedni in biološki dejavniki (zajemajo dedne zasnove in dispozicije, potenciale, iz katerih se oblikuje posameznikova osebnost pod vplivom okolja in lastne dejavnosti)
- dejavniki okolja (temeljna spodbuda za razvoj posameznika; najpomembnejši med njimi so vplivi družbenega in socialnega okolja; v strukturo osebnosti vnašajo nove pridobljene in naučene vsebine, ki posamezniku omogočajo, da preseže naravo instinktivnega bitja)
- dejavniki posameznikove lastne dejavnosti (lastna pobuda in avtonomna dejavnost usmerjata lasten razvoj in usodo posameznika)

1.1.3 Osebnostne značilnosti športnika

Številne raziskave na področju osebnosti (Eysenck, 1982, Davis in Mogk, 1994, Cratty, 1983, Tušak in Petrovič, 1994, Kane, 1978, Ogilvie in Tutko, 1966, Butt, 1987, Martens, 1976, Oglivie, 1968, Thakur in Thakur, 1980, Bruner 1969, vsi v Tušak in Tušak, 2003) ugotavljajo, da so športniki v primerjavi z nešportniki:

- bolj odprti navzven v komunikaciji z okoljem
- imajo močnejšo potrebo po storilnosti
- imajo močnejšo potrebo po dražljajih in stimulaciji
- so bolj agresivni
- so bolj psihično stabilni
- imajo boljše emocionalno samokontrolo
- so bolj čustveno stabilni in
- so manj anksiozni
- so bolj samozavestni in izražajo več zaupanja vase
- izražajo višjo dominantnost
- izražajo večjo stopnjo odgovornosti

Tušak in Tušak (2003) navajata osebnostne lastnosti športnikov, ki tekmujejo v individualnih športih:

- dominantnost
- težnja po individualnosti (tudi sebičnosti)
- vztrajnost
- sposobnost samokontrole in samomotivacije
- samoodgovornost itd.

1.1.4 Vprašalnik velikih pet BFI

Vprašalnik BFI so raziskovalci razvili zaradi potrebe po krajšem vprašalniku. Sestavlja ga 44 postavk, ki merijo prototipne komponente petih velikih faktorjev osebnosti: ekstravertnosti, čustvene stabilnosti, vestnosti, sprejemljivosti in odprtosti za izkušnje. Vprašalnik zajema ključne elemente, za katere so raziskovalci v preteklih študijah ugotovili, da so pomembni. Kratkost vprašalnika je zelo pomembna, saj je veliko bolj praktično in manj obremenjujoče za posameznika, ki rešuje vprašalnik, da ne postane utrujen in dolgočasen. Vprašalnik BFI namesto pridevnikov uporablja kratke fraze, ki temeljijo na pridevnikih s katerimi izmerimo proto tipične komponente »velikih pet«. BFI postavke so tako kratke in enostavne (John, Naumann in Soto, 2008, v Novak, 2012).

V tabeli 1 so prikazane dimenzije modela velikih 5 in njihove značilnosti.

Tabela 1
Dimenzije modela velikih 5 in njihove značilnosti

Dimenzija modela velikih 5	Značilnosti
Ekstravertnost	energičnost, drznost, družabnost, zgovornost, samozavest, pozitivnost
Sprejemljivost	nesebičnost, zaupljivost, prijaznost, lojalnost
Vestnost	urejenost, natančnost, organiziranost, delavnost, zanesljivost
Čustvena nestabilnost	anksioznost, depresivnost, kompulzivnost, negotovost
Odprtost za izkušnje	radovednost, odprtost, bistrost, izvirnost, ustvarjalnost, inovativnost

Dimenzija ekstravertnost se nanaša se vidike osebnosti kot so energično in dinamično delovanje, zgovornost in navdušenje (Črtalič, 2015). Posamezniki, ki pri tej dimenziji dosegajo visok rezultat, se smatrajo za dinamične, aktivne, igrive, optimistične, energične, dominantne, samozavestne in zgovorne. Tisti, ki pa dosegajo pri tej dimenziji nizek rezultat se bolj podrejajo, so manj aktivni, energični, dinamični in po večini tihi. Dimenzijo ekstravertiranost sestavljata poddimenziji aktivnost in dominantnost.

Dimenzija sprejemljivost se nanaša na osebnostne vidike, za katere je značilna sposobnost razumevanja in učinkovitega sodelovanja z drugimi, nudenje pomoči drugim, zaupanje in odprtost do drugih (Črtalič, 2015). Osebe, katere dosegajo pri tej dimenziji visok rezultat so večinoma zaupljive, odkritosrčne, popustljive in skromne.

Dimenzija vestnost se nanaša na tiste vidike osebnosti, za katere je značilna zanesljivost, natančnost, redoljubnost, vztrajnost in delavnost (Črtalič, 2015). Najbolj zanesljivo napoveduje uspešnost v šoli in v službi (Behling, 1998, Hurtz in Donovan, 2000, Salgado, 1997, v Avsec, 2007). Osebe, katere dosegajo pri tej dimenziji visok rezultat so natančne, organizirane, odgovorne in vztrajne.

Dimenzija čustvena stabilnost se nanaša na osebnostne vidike, za katere je značilna sposobnost kontroliranja lastnih čustev in ohranjanja »mirne krvi« ter ravnovesja, odsotnost negativnih čustvenih stanj in skrbi (Črtalič, 2015). Osebe, katere dosegajo pri tej dimenziji visok rezultat so v veliko manjši meri anksiozne, manj ranljive in čustvene, neimpulzivne, strpne ter nerazdražljive.

Dimenzija odprtost se nanaša na osebnostne vidike, za katere je značilna ustvarjalnost, originalnost, radovednost, kultura, inteligentnost in odprtost za novosti (Črtalič, 2015). Osebe, ki pri tej dimenziji dosegajo visok rezultat, se opisujejo za zelo izobražene in informirane, inovativne, izvirne ter odprte za nove stvari in izkušnje.

1.1.5 Raziskovanje osebnosti v športu

Za ugotavljanje športnikovih osebnostnih lastnosti so raziskovalci velikokrat uporabljali osebnostna vprašalnika Eysencka in Cattella. Raziskovalci, predvsem v tujini, so največkrat pri raziskavah o osebnosti uporabljali ta dva vprašalnika. Cattellova teorija iz leta 1957 predpostavlja trimodalitetno osebnostno strukturo, ki jo sestavljajo kognitivne poteze, poteze temperamenta in dinamične poteze. Njegov vprašalnik meri 16 faktorjev osebnosti prvega reda in 4 faktorje iz drugega reda, v katerega spadajo poteze osebnosti. Profil športnikove osebnosti nam da stopnja prisotnosti določene poteze in način medsebojne povezanosti faktorjev. Na področju osebnosti sta leta 1981 naredila raziskavo Lazarevič in Havelka, ki sta hotela ugotoviti osebnostne razlike med skupinami vrhunskih športnikov, skupino aktivnih športnikov in skupino nešportnikov. Primerjava Cattellovih osebnostnih faktorjev je pokazala kar nekaj razlik med preučevanimi skupinami. Prve razlike med skupinami se kažejo že pri inteligentnosti, saj je bila krivulja pri športnik precej višje kot nešportnikih. Dve tretjini vrhunskih športnikov sta nadpovprečno inteligentnih. Prav tako sta ugotovila, da imajo športniki v primerjavi z nešportniki močnejši ego, bolj izrazito moškost in praktičnost, so lažje prilagodljivi ter bolj zaupajo vase. Ugotovitve pa so po drugi strani pokazale, da se vrhunski športniki v veliko večji meri počutijo odvisni od skupine, so manj samokritični in nimajo tako

izoblikovanih stališč do svojega jaza kot aktivni športniki in nešportniki. Lazarevič in Havelka sta prav tako ugotovila, da šport blagodejno vpliva na počutje, saj so športniki bolj veseli in sproščeni v vsakdanjih situacijah kot nešportniki (Tušak in Tušak, 2003).

Eysenck pa je identificiral najmanjše število dimenzij oz. tipov osebnosti (1953, 1981, v Maks Tušak in Matej Tušak, 2003) v hierarhični teoriji osebnosti. Glavni tipi oz. dimenzije so ekstravertnost-introvertnost, nevrotizem in psihotizem. Njegov vprašalnik MPI meri dva najpomembnejša, med seboj neodvisna tipa: ekstravertnost-introvertnost in nevrotizem. V raziskavi Lazareviča in Havelke leta 1981 je primerjava Eysenckovih tipov pokazala razlike v ekstravertnosti med vrhunskimi športniki in nešportniki, saj so rezultati pokazali, da so vrhunski športniki najbolj odprti navzven in najbolj čustveno stabilni, nato jim sledijo aktivni športniki, najbolj zaprti vase in nevrotični pa so nešportniki.

Na področju osebnosti športnikov so bile opravljene raziskave tudi v Sloveniji. Zupančič in Justin (1998, v Kajtna in Tušak, 2007) sta v raziskavi ugotavljala razlike med učenci športnih oddelkov in klasičnih oddelkov. Ugotovila sta, da so učenci športnih razredov bolj spontani, nezahtevni, življenjski, bolj čustveno stabilni in da so v vsakodnevnih situacijah veliko bolj mirni kot otroci iz klasičnih razredov.

Prav tako se osebnost športnikov razlikuje glede na spol. Moški so praviloma manj nevrotični, bolj sposobni obvladovanja, dominantnejši, imajo manj strahov ter manjšo mero negotovosti, bolj so čustveno stabilni in tekmovalni. Prav tako je veliko raziskav pokazalo, da je predvsem vrhunski šport bolj primeren za moške, ženske pa veliko bolj uživajo v manj tekmovalnem oz. rekreativnem športu. Prav tako je ženski šport predvsem v ekipnih športnih panogah zastavljen oz. manj cenjen (Tušak in Tušak, 2003).

V Sloveniji je bila večina raziskav opravljena z vprašalnikom FPI, ki meri 9 osebnostnih lastnosti prvega reda in tri osnovne osebnostne lastnosti. Leta 1996 je bila narejena raziskava med atleti, kjer so ugotavljali osebnostne razlike med srednjeprogaši in dolgoprogaši. Razlik v osebnosti skoraj ni bilo, vendar pa so rezultati pokazali razlike v dominantnosti in zavrtosti med tistimi, ki tekmujejo na reprezentančni ravni in tisti, ki ne. Bolj uspešni, torej reprezentanti, so bili v nekoliko večji meri dominantnejši in manj zavrti (Tušak in Tušak, 2003).

Young (2015) je ugotovil, da so elitnim atletom skupne naslednje lastnosti: visoka samozavest in motivacija ter zelo nizek procent anksioznosti med samim tekmovanjem. Meni, da so te tri lastnosti atletov tako zelo povezane, da tvorijo ciklični vzorec. Npr.: športnik, ki je zelo motiviran in željan uspeha, ve kako zelo pomembna je fizična pripravljenost. To motivacijo nato prenese na trening. Rezultat vsega tega pa je atlet, ki je psihično stabilen in dobro pripravljen na tekmovanje.

1.2 DEFINICIJE IN ZGODOVINA DOPINGA

»Današnja besedo doping naj bi tisočletja nazaj prvi uporabil južnoafriški domorodci. Z njo so poimenovali stimulativen alkoholni napitek (*dop*), pripravljen iz grozdnih lupin, ki so ga plemena uporabljala za verske obrede, ceremonialne plese in tudi za občutek hrabrosti v bojevanju. Kasneje se je z asimilacijo dialektaz afriškimi jeziki besedi dodala še končnica *e-dope*. Kar nekaj stoletij so prvotni izraz *dope* na zahodu uporabljali predvsem Nizozemci, leta

1889 pa se je pojavil tudi v angleškem izrazoslovju. V tistem času je *dope* pomenil narkotično zmes opija, ki se je uporabljal za konjske dirke. Danes *dope* v angleškem jeziku pomeni poživilo, mamilo. Skozi čas je termin postal široko uporaben. V primeru športa se najpogosteje uporablja njegova jezikovna različica 'doping' in ta se v angleškem slovarju prvič pojavi leta 1879« (Kustec Lipicer, 2007, str. 70).

Hosta idr. (2005) so navedli kratko zgodovino dopinga tako:

- antična Grčija in Rim: uporaba stimulansov, alkohola, zelišč
- 1896: prvi smrtni primer zaradi prevelikega odmerka zdravil (kolesar)
- 1959: ustanovitev prve protidopinške komisije (Francija)
- 1959/60: anabolični steroidi pri bodibilderjih
- 1960: smrt kolesarja na olimpijskih igrah
- 1962: MOK (Mednarodni olimpijski komite) začne boj proti doping
- 1967: ustanovitev medicinske komisije pri MOK 1968: prvo testiranje na olimpijskih igrah
- 1970-80: doping kot državni projekt (proizvodnja rekorderjev v Vzhodni Nemčiji, Rusiji)
- 1985: prepoved krvnega dopinga
- 1990: uvajanje nenapovedanega testiranja
- 1996: ustanovitev slovenske protidopinške komisije
- 1999: WADA
- 2004: uveljavitev svetovnega protidopinškega kodeksa (enaka merila za vse)
- 2020: superšportniki in genetski doping

Skozi leta se je uporabljalo več različnih definicij za izraz doping s strani mnogih organizacij. Najpogosteje uporabljena je ta, ki pravi, da je doping uporaba substanc ali postopkov, ki so prepovedani s strani mednarodnih ali nacionalnih športnih zvez. Naslednja definicija je bila predlagana leta 1967 s strani Sveta Evrope, ki pravi da je doping aplikacija telesu tujih substanc v organizem ali pa telesu lastnih substanc v nefizioloških količinah ali z neobičajnimi postopki, z namenom izboljšati fizično sposobnost na tekmovanju. MOK pa opredeljuje doping kot uporabo tistih substanc, ki so uvrščene na listo »prepovedanih« substanc s strani Medicinske komisije MOK (Olimpijski komite Slovenije, 1995).

Makuc in Dvoršak (2013) v priručniku SLOADO za športnike opredeljujeta doping kot pojav ene ali več kršitev pravil proti doping, kot jih opredeljuje Kodeks. Te kršitve so:

- PRISOTNOST prepovedanih substanc ali njenih presnovkov oz. označevalcev v vzorcu športnika
- ZAVRAČANJE kontrole dopinga po obvestilu

- UPORABA ali poizkus uporabe prepovedane snovi ali postopka
- OVIRANJE kateregakoli dela procesa kontrole dopinga
- NEUSPEŠNO posredovanje lokacij ali neuspešno testiranje
- POSEST prepovedanih snovi ali postopkov
- PREKUPČEVANJE s prepovedanimi snovmi ali postopki
- POSREDOVANJE ali poskus posredovanja prepovedanih snovi ali postopkov športniku

1.3 SLOVENSKA ATLETIKA IN DOPING

»Atletska zveza Slovenije ima ničelno toleranco do vprašanja dopinga v našem športu, kakor tudi v ostalih športih. Za izvajanje ukrepov v povezavi s temi vprašanji ima ustanovljeno tudi posebno telo, Komisijo za antidoping, aktivno pa sodeluje tudi s slovensko protidopinško organizacijo SLOADO« ("Antidoping", 2018).

Atletska zveza Slovenije s pomočjo protidopinške organizacije SLOADO poleg testiranj preventivno deluje na področju ozaveščanja o škodljivosti zlorabe nedovoljenih sredstev. Poudarek se daje predvsem na ozaveščanju mladih atletov in morebitnemu nenamernemu dopingju. Skupaj s protidopinškimi ambasadorji za njih pripravljajo posebne ozaveščevalne delavnice.

Kljub ukrepom atletske zveze in protidopinške organizacije se uporaba prepovedanih substanc v Sloveniji veča, sorazmerno s tem pa narašča število slovenskih atletov, ki se poslužujejo dopinga. Na seznamu slovenskih atletov, kaznovanih zaradi posluževanja dopinga, se je znašlo kar nekaj slovenskih atletov, med njimi tudi velika imena slovenske atletike: Jolanda Čeplak, Helena Javornik, Boštjan Buč idr.

Število dopinških afer v Sloveniji še vedno narašča. Letos je zaradi pozitivnega vzorca na dopinškem testu dobil štiriletno prepoved nastopanja aktualni prvak v polmaratonu Domen Hafner. V drugo afero sta bila vpletena nekdanja vrhunška slovenska atleta Boris Špes in Igor Šalamun, ki sta trgovala s prepovedanimi substancami. Z njimi naj bi oskrbovala tako aktivne kot rekreativne športnike.

1.4 DOSEDANJE RAZISKAVE NA PODROČJU STALIŠČ DO DOPINGA V ŠPORTU

Bloodworth in McNamee (2010) sta naredila raziskavo s katero sta ugotavljala stališča do dopinga pri mladih perspektivnih športnikih v Veliki Britaniji. Ugotovila sta, da anketiranci gledajo na doping kot nekaj nenaravnega in sramotnega. Športniki na splošno niso zaznali zunanje pritiska za posluževanje dopinga. Odgovora na hipotetična vprašanja, kot morebitni

potencialni dejavniki, ki bi vplivali na posluževanje dopinga, sta bila: hitro okrevanje po poškodbi in ekonomski pritisk vodstva posameznih športnih panog. Športniki v tej raziskavi so večinoma zagovarjali vrednote, ki so jih spodbujale protidopinške organizacije, čeprav so med njimi bile tudi izjeme.

Bloodworth, Petroczi, Bailey, Pearce in McNamee (2010) so naredili raziskavo v kateri so ugotavljali stališča športnikov do prepovedanih dodatkov in snovi, ki povečujejo učinkovitost treninga. V študiji so uporabili anonimen vprašalnik v katerem so sodelovali mladi nadarjeni športniki stari od 12-21 let. Dve tretjini anketirancev v raziskavi je bilo moškega spola. Ugotovili so, da anketirani športniki v večini nasprotujejo uporabi dopinga. Na vprašanje ali bi vzeli »čudežno« zdravilo, ki bi v veliki meri izboljšale njihove rezultate, vendar je na doping testu ne bi bilo možno zaznati, je velika večina odgovorila z »ne«. Na vprašanje o pogojenosti uspeha v športu s posluževanjem dopinga, se 45% anketirancev ni strinjalo, 33% pa nikakor strinjalo. Tisti, ki so menili obratno, so bili v večini starejši od 17 let oz. so tekmovali na visoki ravni že več let. Športniki so v raziskavi v veliki meri bili močno proti doping, kar jih ni presenetilo, saj verjamejo v to, da so športniki odgovarjali po pričakovanju okolice. Ugotovili so tudi, da moški v večini bolj tolerirajo uporabo dopinga kot ženske in da bi se v veliko večji meri moški poslužili dopinga, če jih antidopinška organizacija 100% ne bi dobila.

Morente Sanchez in Zabala (2013) sta izvedla iskanje literature s kombinacijo izrazov "doping", "šport", "elita", "športniki", "odnosi", "prepričanja", "znanje", "droge" in "snovi, ki izboljšujejo učinkovitost". Skupaj sta zbrala 33 člankov, objavljenih med letoma 2000 in 2011. Vsi članki so bili osredotočeni na elitne športnike, ki opisujejo svoja stališča, prepričanja in znanje o doping, v športu. Ugotovila sta, da športniki menijo, da so razlogi za posluževanje dopinga izboljšanje učinkovitosti, finančni dobiček in hitrejša regeneracija. Prav tako sta odkrila, da večina športnikov trdi, da je doping nevaren in škodljiv zdravju ter tvegan zaradi sankcij. Prav tako obstaja splošno prepričanje o neučinkovitosti programov za boj proti doping, in neustreznosti izvajanja dopinških testov med vrhunskimi športniki. Odkrila sta tudi, da so antidopinške kontrole manj izčrpne v ekipnih športih kot individualnih in da se uporaba prepovedanih substanc razlikuje glede na šport. Med raziskavo sta ugotovila, da so športnikom glavni vir informacij o doping trenerji. Športniki so mnenja, da postajajo vse bolj seznanjeni s protidopinškimi predpisi, vendar še vedno ne v takšni meri, kot bi morali biti. Po pregledani literaturi sta bila avtorja menja, da morajo športne institucije začeti več vlagati v izobraževalne programe, ki bodo odvrčale od dopinga. Prav tako menita, da bi morali organizatorji športnih dogodkov in športne zveze bolj ozaveščati športnike o doping, in njegovih posledicah.

Sas-Nowosielski in Świątkowska (2007) sta v študiji ugotavljala stopnjo ozaveščenosti in mnenje o doping, dopinški kontroli in protidopinški organizaciji poljskih športnikov starih 14 do 40 let. Zanimala ju je tudi povezava znanja o doping, in izbranih socio-demografskih spremenljivk - starosti, spola, trajanje športne kariere in vrste športa (ekipni ali individualni šport). V njuno raziskavo je bilo vključenih 830 športnikov (od tega 263 žensk), ki so rešili anonimni vprašalnik, da bi ocenili znanje in odnos do dopinga. Vprašalnik je bil sestavljen iz 45 vprašanj z možnimi odgovori drži, ne drži ali ne vem. Več kot polovica vprašanj je zahtevala odgovor drži. Procent pravih odgovorov je bil 45%, kar pomeni zmerno stopnjo znanja in ozaveščenosti o doping. Ugotovila sta, da imajo moški precej več znanja o doping, kot ženske, glede na starostno skupino, pa so mladi športniki (18-24 let) odgovorili največ vprašanj pravilno. Najvišji odstotek pravih odgovorov je bil opažen pri vprašanjih, povezanih s poznavanjem pravic in odgovornosti športnika, najnižji pa pri vprašanjih o protidopinških

načelih in postopkih. Pri stališčih o dopinški kontroli sta opazila pomembne razlike med ženskami in moškimi športniki. Rezultati so pokazali, da imajo moški več znanja o kontroli dopinga, vendar so jo ženske v veliko večji meri zagovarjale kot moški. Prav tako so rezultati pokazali, da ženske bolj obsojajo posluževanje dopinga kot moški. Raziskovalca sta v študiji odkrila, da znanje športnikov o dopingju in dopinški kontroli še zdaleč ni zadovoljivo in da je treba kampanje, namenjene protidopinškemu izobraževanju med poljskimi športniki okrepiti glede na njihovo problematično znanje in odnos do njega.

Ćorluka, Gabrilo in Blažević (2011) so preučevali etnično-specifične dejavnike dopinga med nogometaši iz Bosne in Hercegovine. Vzorec anketirancev je obsegal tri skupine nogometašev iz BiH: etnične Hrvate, Srbe in Bošnjake. Anketirani nogometaši so odgovarjali na vprašanja o splošnih, izobrazbenih, družbenih in športnih dejavnikih ter dejavnikih antidopinga. Ugotovili so, da skoraj polovica HRV in SRB se ne zanaša na mnenje zdravnika in/ali trenerja in niti na strokovno znanje o dopingju. Najvišje rezultate pri znanju o dopingju so dosegli Bošnjaki. Pri mnenju o dopinških navadah v nogometu, verjetnosti, da posameznik uporabi doping in o kaznovanju zaradi posluževanja dopinga, ni bilo statistično pomembnih etničnih razlik. Starost in športne izkušnje so pomembno povezane z znanjem o dopingju samo pri BOŠ, pri Srbih pa so igralci z več izkušnjami bolj nagnjeni k potencialnemu dopinškemu obnašanju. Tisti Hrvati in Bošnjaki, ki so bolj prepričani, da se nogometaši poslužujejo dopinga, obstaja za njih večja možnost, da se bodo tudi sami v prihodnosti posluževali dopinga. Raziskava je pokazala, da je večina anketiranih nogometašev mnenja, da doping škoduje zdravju, vendar bi kljub temu 25% anketirancev uporabljalo doping ob zagotovitvi, da takšno ravnanje ne bi imelo morebitnih negativnih zdravstvenih posledic, 8% pa bi doping uporabljalo ne glede na tveganje za zdravje. Nihče od anketirancev pa ni izjavil, da bi moral biti doping v nogometu dovoljen. Ugotovili so, da je izobrazben status najpomembnejši dejavnik od katerega je odvisno znanje o dopingju, na drugem mestu pa je poklicna podpora v nogometu.

Backhouse, Whitaker in Petróczi (2013) so v študiji uporabili integriran socialno kognitivni pristop za preučevanje odnosov do dopinga, prepričanij in uporabe dopinga med uporabniki prehranskih dodatkov in med tistimi, ki jih ne uporabljajo. V raziskavi je sodelovalo 212 atletov, od tega 137 moških. Ugotovili so, da uporabniki prehranskih dodatkov imajo bolj pozitiven odnos do dopinga in izrazito večje prepričanje, da je doping učinkovit, kot tisti, ki ne uporabljajo prehranskih dopolnil. Več kot tri četrtine vprašanih (76%) je dejalo, da bi vzeli prehransko dopolnilo, če bi jim to zagotovilo zmago. Raziskava je tudi pokazala, da večina uporabnikov in tudi ne-uporabnikov prehranskih dopolnil, ima raje tekmovalne situacije, kjer doping ni prisoten. Glavna ugotovitev študije pa je bila, da je pri uporabnikih prehranskih dodatkov uporaba dopinga kar 3,5 krat večja kot pri neuporabnikih.

Rezultati raziskave avtorice Kustec Lipicer (2007) kažejo, da se intervjuvani vrhunski slovenski športniki strinjajo o uvedbi strožjih sankcij glede kontrol dopinga. Prav tako predlagajo, da se število izvedenih kontrol poveča tudi na nacionalni ravni in da se uvede bolj transparenten ter enakopraven postopek za vse športnike, saj menijo, da je možno pozitivne vzorce tudi prikriti. V športnih panogah, v katerih tekmujejo športniki, ki so sodelovali v raziskavi, je bilo v Sloveniji v preučevanih letih opravljenih 756 kontrol, od tega je bilo največ (kar 532) izvedenih v atletiki. V okviru NAK je bilo tako od leta 1996 do 2007 odkritih 21 potrjenih primerov jemanja nedovoljenih poživil, od tega jih je bilo 6 v atletiki.

1.5 CILJI IN HIPOTEZE

Vedno več atletov, tudi slovenskih, se je začelo posluževati dopinga. Ampak ali so slovenski atleti dovolj ozaveščeni o dopingju? Kakšno mnenje imajo o osebah, ki se poslužujejo dopinga in o dopingju samem? Se ta mnenja razlikujejo glede na spol? Se posamezniki razlikujejo v osebnostnih lastnostih glede na disciplino v kateri tekmujejo? Na ta in številna druga vprašanja smo odgovorili v tej diplomski nalogi, katere poglavitni namen je ugotoviti kakšna je stopnja poznavanja prepovedanih substanc pri vrhunskih slovenskih atletih, kakšna stališča imajo glede njega in podrobneje raziskati razlike v osebnostnih lastnostih anketiranih atletov.

Cilji diplomskega dela so:

- Ugotoviti ali se mnenje o dopingju pri slovenskih atletih razlikuje glede na spol
- Ugotoviti stališča vrhunskih slovenskih atletov o dopingju
- Podrobneje raziskati razlike v osebnostnih lastnostih glede na disciplino v kateri tekmujejo slovenski atleti
- Ugotoviti na kakšni stopnji je poznavanje prepovedanih substanc pri vrhunskih slovenskih atletih

Hipoteze:

- H1: Mnenje o dopingju se pri slovenskih atletih razlikuje glede na spol
- H2: Naši atleti imajo negativna stališča glede dopinga
- H3: Obstajajo razlike med slovenskimi atleti v osebnostnih lastnostih glede na disciplino v kateri tekmujejo
- H4: Slovenski atleti so dobro seznanjeni s prepovedanimi substancami in njihovimi posledicami

2 METODE DELA

2.1 Preizkušanci

V vzorec je bilo vključenih 30 slovenskih atletov - 15 moških in 15 žensk, ki tekmujejo na mednarodnih (evropskih ali svetovnih prvenstvih, tujih mitingih) ali dosegajo odlične rezultate na državni ravni. Od 30 anketiranih atletov jih 23 tekmuje v teku, 1 v skoku v višino, 4 v skoku v daljino in troskoku ter 2 v metih. Glede na nivo tekmovanja jih 14 tekmuje na državnem nivoju, 11 na evropskem in 5 na svetovnem. Vsi atleti v vzorcu so člani slovenskih atletskih klubov (največ iz AK Poljane, AD Štajerska, AD Mass, AK Kladivar, AK Kranj, nekaj pa jih študira v tujini oz. trenirajo pri zasebnih trenerjih). Atleti so stari od 19 do 27 let, v povprečju 22,3 let.

2.2 Pripomočki

Uporabljena sta bila 2 anketna vprašalnika. Prvi je anketni vprašalnik o osebnosti (BFI), drugi pa lastno sestavljen vprašalnik, ki je vseboval različna vprašanja o dopingu, stališča atletov o njem in njihovem poznavanju dopinga. Vprašalnik BFI sestavlja 44 postavk, ki merijo prototipne komponente petih velikih faktorjev osebnosti.

2.3 Postopek in analiza podatkov

Vprašalnike so rešili izključno slovenski atleti, ki tekmujejo na vrhunski ravni. Atlete smo anketirali osebno ali jim vprašalnike poslali po elektronski pošti, saj so nekateri izmed atletov bili v tujini na pripravah ali tekmovanjih. Rezultate smo nato vnesli v Excel in SPSS.

Med podatki smo ugotavljali predvsem povezanost odgovorov na vprašanja in dimenzij osebnosti z disciplino v kateri tekmujejo anketiranci, nivojem tekmovanja in s spolom. Izračunane so bile osnovne statistične značilnosti. Za tovrstno analizo smo uporabljali metodo za preverjanje enakosti aritmetičnih sredin One-Way ANOVA, T- test in hi-kvadrat test. Podatke smo nato prikazali s tabelami in grafikoni in interpretirali rezultate. Rešeni anketni vprašalniki so na voljo pri avtorici.

3 REZULTATI IN RAZPRAVA

3.1 Analiza vprašanj glede na disciplino v kateri tekmujejo anketirani atleti

Tabela 2

Analiza vprašanj glede na disciplino v kateri tekmujejo atleti

glede na disciplino	tek		skok v višino		skok v daljino, troskok		meti		F	p(F)
	M	SD	M	SD	M	SD	M	SD		
Starost atleta	21,96	2,16	26,00		23,50	3,11	22,50	2,12	1,41	0,26
Leta treniranja	10,57	3,94	12,00		11,50	3,00	13,50	0,71	0,44	0,73
Osveščenost z dopingom	3,65	0,78	3,00		3,00	0,82	4,50	0,71	1,92	0,15
Spoštovanje do atleta, če bi se posluževal dopinga	2,00	1,00	3,00		1,50	0,58	2,00	1,41	0,68	0,57
Obsojanje uporabe dopinga	4,26	0,96	5,00		4,50	0,58	3,50	2,12	0,65	0,59
Mnenje o morebitni škodljivosti dopinga na zdravje	4,39	0,78	5,00		4,25	0,50	4,00	1,41	0,39	0,76
Mnenje o izboljššanju rezultatov zaradi dopinga	4,57	0,73	4,00		4,50	0,58	4,50	0,71	0,21	0,89
Mnenje o neodvisnosti vrhunškega rezultata od dopinga	4,65	0,88	5,00		5,00	0,00	2,50	2,12	3,85	0,02
Seznanjenost s poživili	3,74	0,92	2,00		3,75	0,50	4,00	0,00	1,41	0,26
Seznanjenost z narkotični analgetiki	2,83	0,89	2,00		2,50	1,00	2,50	0,71	0,44	0,72
Seznanjenost z anaboliki	3,04	1,11	2,00		3,00	1,15	4,00	1,41	0,77	0,52
Seznanjenost z diuretiki	2,48	1,04	2,00		2,75	0,96	3,50	0,71	0,76	0,52
Seznanjenost s peptidnimi in glikoproteinskimi hormoni	2,52	1,20	2,00		2,50	1,29	3,50	0,71	0,50	0,69

Tabela 2 prikazuje rezultate odgovorov na različna vprašanja o dopingju in njegovi uporabi glede na disciplino v kateri anketiranci tekmujejo (tek, skok v daljino-troskok, skok v višino in meti). OneWay ANOVA test je pokazal, da je bil od 13 vprašanj, samo en sklop odgovorov na

zastavljena vprašanja statistično značilno različen glede na disciplino v kateri tekmujejo anketirani atleti. Pri vseh ostalih odgovorih so razlike premajhne, da bi lahko rekli, da so posledica naše delitve.

Iz tabele 2 je razvidno, da se anketirani atleti ne glede na disciplino v največji meri strinjajo, da doping škoduje zdravju in menijo, da doping v veliki meri izboljša športne rezultate. O škodljivosti dopinga na zdravje poroča tudi raziskava Morente Sancheza in Zabale (2013), ki iz člankov na temo dopinga odkriva, da se večina športnikov strinja o nevarnosti in škodljivosti dopinga na zdravje. Čorluka idr. (2011) pa so z raziskavo med nogometaši ugotovili, da je večina anketiranih nogometašev mnenja, da doping škoduje zdravju, vendar bi kljub temu 25 % anketirancev uporabljalo doping ob zagotovitvi, da takšno ravnanje ne bi imelo morebitnih negativnih zdravstvenih posledic, 8% pa bi doping uporabljalo ne glede na tveganje za zdravje.

Menimo, da so bili ti odgovori pričakovani, saj so bili anketiranci vrhunski slovenski atleti, od katerih se pričakuje ozaveščenost o škodljivosti dopinga. Dopinške kontrole so njihova stalna praksa in se z nivojem tekmovanj poostrujejo. Prav tako je za tekmovalce na vrhunski ravni pomembno znanje o snoveh, ki sicer niso uvrščene listo prepovedanih substanc (prehranski dodatki, zdravila itd.), vendar pa lahko dajo lažno pozitivne rezultate dopinških testov.

Razlike med anketiranci pa opazimo pri odgovorih na vprašanje o neodvisnosti vrhunškega rezultata od dopinga. Razlike v odgovorih se pojavijo pri metalcih, ki v večini menijo, da je vrhunski rezultat pogojen z uporabo dopinga. Prav tako so Bloodworth idr. (2010) v svoji raziskavi ugotavljali mnenje o pogojenosti uspeha v športu s posluževanjem dopinga. Rezultati so pokazali, da se 45% anketirancev ni strinjalo s trditvijo o pogojenosti, 33% pa nikakor strinjalo. Tisti, ki so menili obratno, so bili v večini starejši od 17 let oz. so tekmovali na visoki ravni že več let.

Do izrazitega nizkega rezultata bi pri metalcih lahko prišlo zaradi specifične discipline meta in miškulature, ki je potrebna za to disciplino. Pri njih je izjemno pomembna eksplozivnost, ki jo je lažje doseči z uporabo prepovedanih substanc.

3.2 Analiza dimenzij osebnosti glede na disciplino v kateri tekmujejo anketirani atleti

Tabela 3

Analiza dimenzij osebnosti glede na disciplino v kateri tekmujejo atleti

glede na disciplino	tek		skok v višino		skok v daljino, troskok		meti		F	p(F)
	M	SD	M	SD	M	SD	M	SD		
Ekstravertnost	29,52	4,57	24,00		28,25	5,25	31,00	7,07	0,58	0,64
Sprejemljivost	35,70	3,47	25,00		33,50	2,65	33,00	5,66	3,48	0,03
Vestnost	35,39	3,66	27,00		32,50	4,12	32,00	7,07	2,25	0,11
Čustvena nestabilnost	19,61	3,73	26,00		23,00	3,74	23,50	6,36	2,04	0,13

Odprtost za izkušnje 33,83 5,02 38,00 34,00 6,48 36,00 4,24 0,30 0,83

Tabela 3 prikazuje dimenzije osebnosti, ki smo jih pridobili z vprašalnikom BFI, glede na disciplino v kateri tekmujejo anketirani atleti. Statistični parametri dimenzij osebnosti v tabeli 3 nam razkrivajo, da se statistično pomembne razlike v osebnosti pri atletih glede na disciplino kažejo samo v eni osebnostni dimenziji in to v sprejemljivosti.

Iz prikazane tabele 3 lahko vidimo, da so tekači najbolj sprejemljivi med anketiranimi atleti, kar pomeni, da so bolj nesebični, potrpežljivi, sočutni, prijazni, topli, zaupljivi itd. Razlike opazamo pri tekmovalcu v skoku v višino, ki je manj sprejemljiv kot tekmovalci v drugih disciplinah. Zaradi premajhnega vzorca pa ne moremo trditi, da so vsi skakalci v višino manj sprejemljivi, saj je med anketiranci bil le eden in posledično te ugotovitve ne moremo posplošiti. Prav tako sta Matej in Maks Tušak (1996) v raziskavi, kjer so ugotavljali osebnostne razlike med srednjeprogaši in dolgoprogaši ugotovila, da razlik med atleti v osebnosti skoraj ni bilo, vendar pa so rezultati pokazali razlike v dominantnosti in zavrtosti med tistimi, ki tekmujejo na reprezentančni ravni in tisti, ki ne.

Iz tabele 3 lahko tudi razberemo, da so slovenski atleti v veliki meri odprti za izkušnje, kar pomeni, da so zelo radovedni, odprti, izvirni, inovativni itd. Prav tako sta Lazarevič in Havelka (1981) pri raziskavi o osebnostnih razlikah med športniki ugotovila, da so športniki, ki tekmujejo na vrhunski ravni, najbolj čustveno stabilni in odprti navzven.

Takšne rezultate smo pričakovali, saj smo anketirali vrhunske športnike, za katere se pričakuje določena raven odprtosti in čustvene stabilnosti. To je za vrhunski rezultat v večini primerov nujno potrebno, saj je za večletni kvalitetni trening potrebna vztrajnost in konsistentnost v odnosu do samega treninga in končnega cilja - zmage. Prav tako je lahko čustvena stabilnost odločilna med samo tekmo, saj lahko v veliki meri vpliva na uspeh. Menimo, da bi morali športniki, ki tekmujejo na tako visokem nivoju, posvetiti več časa psihološki pripravi. Ta ni pomembna le med tekmo, temveč tudi v samem procesu treninga.

3.3 Analiza vprašanj in dimenzij osebnosti glede na nivo tekmovanja v katerem tekmujejo anketirani atleti

Tabela 4

Analiza vprašanj glede na nivo tekmovanja v katerem tekmujejo atleti

Nivo tekmovanja	Državni		Evropski		Svetovni			
	M	SD	M	SD	M	SD	F	p(F)
Starost atleta	22,07	2,02	23,00	2,97	21,60	1,52	0,77	0,47
Leta treniranja	9,29	2,46	12,09	2,77	13,00	6,28	3,19	0,06
Osveščenost z dopingom	3,43	0,51	3,64	0,92	4,00	1,22	0,92	0,41
Spoštovanje do atleta, če bi se posluževal dopinga	2,29	1,14	1,82	0,75	1,40	0,55	1,86	0,17
Obsojanje uporabe dopinga	4,36	0,74	4,36	0,92	3,80	1,64	0,66	0,52

Mnenje o morebitni škodljivosti dopinga na zdravje	4,50	0,76	4,27	0,79	4,20	0,84	0,40	0,68
Mnenje o izboljšanju rezultatov zaradi dopinga	4,36	0,84	4,82	0,40	4,40	0,55	1,59	0,22
Mnenje o neodvisnosti vrhunškega rezultata od dopinga	4,86	0,36	4,18	1,60	4,60	0,55	1,33	0,28
Seznanjenost s poživili	3,43	0,94	3,73	0,79	4,40	0,55	2,50	0,10
Seznanjenost z narkotični analgetiki	2,64	0,74	2,73	0,79	3,00	1,41	0,30	0,75
Seznanjenost z anaboliki	3,00	0,96	3,09	1,30	3,20	1,30	0,06	0,94
Seznanjenost z diuretiki	2,50	0,85	2,55	0,93	2,80	1,64	0,16	0,85
Seznanjenost s peptidnimi in glikoproteinskimi hormoni	2,57	0,76	2,27	1,10	3,20	2,05	1,10	0,35

Tabela 4 prikazuje rezultate odgovorov na različna vprašanja o dopingu in njegovi uporabi glede na nivo tekmovanja v katerem tekmujejo anketiranci. Test je pokazal, da noben sklop odgovorov na določeno vprašanje, ni statistično značilen v povezavi z nivojem tekmovanja. Iz statističnih podatkov lahko opazimo, da ozaveščenost z dopingom in seznanjenost s prepovedanimi substancami narašča glede na višji nivo tekmovanja. Atleti, ki tekmujejo na svetovni ravni, vedo veliko več o dopingu in prepovedanih substancah, kot pa atleti, ki tekmujejo na državni ravni. Ugotovili smo tudi, da atleti, ki tekmujejo na svetovnem nivoju, v veliko manjši meri obsojajo uporabo dopinga, kot tekmovalci, ki tekmujejo na nižjih nivojih.

Rezultati pri vprašanjih o znanju in obsojanju uporabe dopinga so bili pričakovani, saj je splošno znano, da se v veliko večji meri poslužujejo dopinga športniki, ki tekmujejo na visokem nivoju tekmovanja. Atleti, ki tekmujejo na tem nivoju, so se morda že sami srečali z dopingom ali pa poznajo koga od sotekmovalcev, ki se poslužujejo prepovedanih substanc. Na vrhunski ravni se prav tako atleti srečujejo z veliko večjimi pritiski in prevelikimi pričakovanji okolice, kateri jih lahko privedejo do uporabe dopinga. Morda so rezultati teh vprašanj takšni zato, ker atleti, ki tekmujejo na visoki ravni, bolj razumejo te pritiske in posledično bolj tolerirajo uporabo dopinga.

Tabela 5

Analiza dimenzij osebnosti glede na nivo tekmovanja v katerem tekmujejo atleti

Nivo tekmovanja	Državni		Evropski		Svetovni		F	p(F)
	M	SD	M	SD	M	SD		
Ekstravertnost	27,50	5,11	30,64	4,06	31,20	3,35	2,04	0,15
Sprejemljivost	33,86	4,26	35,91	2,12	35,40	5,86	0,89	0,42
Vestnost	34,71	4,03	34,55	3,14	33,80	6,83	0,08	0,92
Čustvenanestabilnost	20,64	4,05	19,82	3,43	21,80	5,81	0,40	0,67
Odprtostzaizkušnje	33,93	4,81	33,73	5,83	35,60	4,16	0,25	0,78

Tabela 5 prikazuje dimenzije osebnosti, ki smo jih pridobili z vprašalnikom BFI, glede na nivo tekmovanja v katerem tekmujejo anketirani atleti. Test je pokazal, da nobena dimenzija osebnosti ni statistično značilno povezana z nivojem tekmovanja anketirancev. Iz testa je razvidno, da ni večjih razlik v povprečjih, kar pomeni, da so si anketirani atleti ne glede na nivo tekmovanja v proučevanih dimenzijah osebnosti dokaj podobni.

Prav tako Young (2015) v svoji raziskavi ugotavlja, da so atletom, ki tekmujejo na svetovni ravni, skupne naslednje lastnosti: visoka samozavest in motivacija ter zelo nizek procent anksioznosti med samim tekmovanjem.

3.4 Analiza vprašanj glede na spol anketiranih atletov

Tabela 6

Analiza vprašanj glede na spol anketiranih atletov

Spol	Moški		Ženske		t	p(t)
	M	SD	M	SD		
Starost atleta	23,13	2,36	21,53	2,10	1,96	0,06
Leta treniranja	11,67	4,25	10,20	2,91	1,10	0,28
Osveščenost z dopingom	3,93	0,70	3,27	0,80	2,43	0,02
Spoštovanje do atleta, če bi se posluževal dopinga	2,00	1,25	1,93	0,59	0,19	0,85
Obsojanje uporabe dopinga	3,80	1,15	4,73	0,46	-2,93	0,01
Mnenje o morebitni škodljivosti dopinga na zdravje	4,07	0,80	4,67	0,62	-2,30	0,03
Mnenje o izboljšanju rezultatov zaradi dopinga	4,60	0,63	4,47	0,74	0,53	0,60
Mnenje o neodvisnosti vrhunskega rezultata od dopinga	4,47	1,06	4,67	1,05	-0,52	0,61
Seznanjenost s poživili	3,93	0,88	3,47	0,83	1,49	0,15
Seznanjenost z narkotični analgetiki	3,00	0,85	2,47	0,83	1,74	0,09
Seznanjenost z anaboliki	3,33	1,11	2,80	1,08	1,33	0,19
Seznanjenost z diuretiki	2,80	1,01	2,33	0,98	1,28	0,21
Seznanjenost s peptidnimi in glikoproteinskimi hormoni	2,93	1,16	2,20	1,08	1,79	0,08

Tabela 6 prikazuje rezultate odgovorov na različna vprašanja o dopingju in njegovi uporabi glede na spol anketirancev. T test je pokazal, da so od 13 vprašanj trije statistično značilno različni glede na spol anketiranih atletov.

Razlike med anketiranci glede na spol opazimo pri odgovoru na vprašanje o osveščenosti z dopingom in njegovimi posledicami. Iz tabele lahko razberemo, da so slovenski atleti dokaj dobro seznanjeni z dopingom in njegovimi posledicami. Vendar opažamo, da so moški atleti

veliko bolj osveščeni o dopingu kot ženske anketiranke. Sas-Nowosielski in Świątkowska (2007) sta v študiji o stopnji ozaveščenosti in mnenju o dopingu prav tako ugotovila, da imajo moški precej več znanja o dopingu kot ženske in da imajo moški več znanja o kontroli dopinga, vendar ženske kontrolo dopinga zagovarjajo v veliko večji meri kot moški.

Razlike med anketiranci glede na spol opazimo tudi pri odgovoru na vprašanje o obsojanju uporabe dopinga (upoštevajoč vse okoliščine uporabe). Pri odgovorih na to vprašanje opazimo velike razlike med spoloma. Ženske anketiranke v veliko večji meri obsojajo uporabo dopinga kot moški. Podobne rezultate so v svoji raziskavi dobili tudi Bloodworth idr. (2010), ki so ugotovili, da moški bolj tolerirajo uporabo dopinga kot ženske. Prav tako je študija Sas-Nowosielskega in Świątkowske (2007) pokazala, da ženske bolj obsojajo posluževanje dopinga kot moški.

Naša raziskava je prav tako pokazala razlike med spoloma pri odgovorih na vprašanje ali anketiranci menijo, da doping lahko škoduje zdravju. Pri anketiranih slovenskih atletih opazimo, da ženske v večji meri menijo, da je doping škodljiv zdravju, kot moški.

Rezultati na vprašanje o obsojanju dopinga so bili pričakovani, saj smo mnenja, da ženske na splošno manj tolerirajo kazniva dejanja kot moški, ne samo pri dopingu. Lahko, da so rezultati takšni, ker si ženske ne upajo toliko tvegati in se bolj zavedajo negativnih posledic na zdravje. Prav tako so moški že po naravi veliko bolj tekmovalni kot ženske in bi za zmago naredili več. To posledično vodi k večjemu odobravanju uporabe dopinga.

3.5 Analiza dimenzij osebnosti glede na spol anketiranih atletov

Tabela 7

Analiza dimenzij osebnosti glede na spol anketiranih atletov

Spol	Moški		Ženske		t	p(t)
	M	SD	M	SD		
Ekstravertnost	28,40	5,55	30,13	3,56	-1,02	0,32
Sprejemljivost	33,80	4,78	35,93	2,55	-1,52	0,14
Vestnost	35,00	4,64	34,00	3,68	0,65	0,52
Čustvena nestabilnost	20,47	4,24	20,60	4,03	-0,09	0,93
Odprtost za izkušnje	34,93	5,15	33,33	4,88	0,87	0,39

Tabela 7 prikazuje dimenzije osebnosti, ki smo jih pridobili z vprašalnikom BFI, glede na spol anketiranih atletov. T - test je pokazal, da za nobeno od dimenzij osebnosti ni statistično značilna povezava s spolom anketirancev. Iz testa je razvidno, da ni večjih razlik v povprečjih, kar pomeni, da so si anketirani atleti ne glede na spol podobni. Še največje razlike se kažejo v sprejemljivosti, kar kaže na to, da so anketirane atletinje nekoliko bolj nesebične, potrpežljive, sočutne v primerjavi z atleti.

Zanimive rezultate sta v svoji knjigi predstavila Matej in Maks Tušak (2003), in sicer naj bi bili moški manj nevrotični, bolj spodobni obvladovanja, dominantnejši, imajo manj strahov in manjšo mero negotovosti, so bolj čustveno stabilni in tekmovalni.

3.6 Analiza vprašanj glede na disciplino v kateri tekmujejo anketirani atleti

Tabela 8

Analiza vprašanj glede na disciplino v kateri tekmujejo anketirani atleti

Prvo seznanjenje z dopingom	chi kvadrat	p
	5,47	0,48
Krivec za posluževanje z dopingom	chi kvadrat	p
	6,41	0,38
Nagovarjanje k uporabi dopinga	chi kvadrat	p
	0,32	0,96
Mnenje o ustreznosti kaznovanja dopinga z zaporom	chi kvadrat	p
	0,86	0,84
Mnenje o najpogostejši uporabi dopinga pri posameznih disciplinah	chi kvadrat	p
	1,28	0,97
Posluževanje dopinga pri atletu v primeru, da ga antidopinška organizacija 100% ne dobi	chi kvadrat	p
	5,91	0,43
Poznavanje atletov, ki se poslužujejo dopinga	chi kvadrat	p
	6,15	0,41

Tabela 8 prikazuje rezultate odgovorov na različna vprašanja o dopingom in njegovi uporabi glede na disciplino v kateri tekmujejo anketiranci (tek, skok v daljino-troskok, skok v višino in meti). Chi kvadrat test je pokazal, da od 13 vprašanj, ni bil noben sklop odgovorov na zastavljena vprašanja statistično značilno različen glede na disciplino v kateri tekmujejo anketirani atleti.

Ugotovili smo, da so se anketirani atleti v večini prvič seznanili z dopingom na začetku resnega treniranja atletike. Iz rezultatov je razvidno, da v večini anketirane atlete k uporabi dopinga ni nagovarjal nihče. V svoji raziskavi sta Bloodworth in McNamee (2010) prišla do podobnih ugotovitev o tem, da športniki na splošno niso zaznali zunanjega pritiska za posluževanje dopinga.

Večina anketirancev je mnenja, da se v svetovni atletiki dopinga najpogosteje poslužujejo tekači, metalci so na drugem mestu. Iz raziskave je razvidno dokaj enotno mnenje o tem, da se anketiranci ne bi posluževali dopinga tudi v primeru, da ga antidopinška organizacija ne bi dobila. V raziskavi Bloodwortha idr. (2010) so anketirani športniki na vprašanje »ali bi vzeli čudežno zdravilo, ki bi v veliki meri izboljšale njihove rezultate, vendar je na doping testu ne bi bilo možno zaznati«, prav tako v veliki večini odgovorila z »ne«.

Takšne odgovore smo pričakovali, saj smo mnenja, da je večina atletov odgovarjala po pričakovanih okolice in posledično odgovori niso bili realni. Menimo tudi, da bi bili odgovori v večini drugačni, če bi bile okoliščine anketiranja drugačne oz. če bi bili atleti prisiljeni

odgovoriti po resnici. Vendar kljub temu upamo, da so odgovori naših atletov bili takšni zato, ker so dovolj ozaveščeni o negativnih posledicah uporabe dopinga.

Iz podatkov pa je prav tako razvidno, da nekateri anketirani atleti poznajo atlete, ki se poslužujejo dopinga. Na to vprašanje je pritrdilno odgovorila skoraj polovica, iz tega pa lahko sklepamo, da je doping pri atletih dokaj razširjen.

3.7 Analiza vprašanj glede na nivo v katerem tekmujejo anketirani atleti

Tabela 9

Analiza vprašanj glede na nivo v katerem tekmujejo anketirani atleti

Prvo seznanjenje z dopingom	chi kvadrat	p
	3,63	0,46
Krivec za posluževanje z dopingom	chi kvadrat	p
	3,63	0,46
Nagovarjanje k uporabi dopinga	chi kvadrat	p
	1,18	0,55
Mnenje o ustreznosti kaznovanja dopinga z zaporom	chi kvadrat	p
	1,92	0,38
Mnenje o najpogostejši uporabi dopinga pri posameznih disciplinah	chi kvadrat	p
	2,40	0,66
Posluževanje dopinga pri atletu v primeru, da ga antidopinška organizacija 100% ne dobi	chi kvadrat	p
	3,03	0,55
Poznavanje atletov, ki se poslužujejo dopinga	chi kvadrat	p
	2,88	0,58

Iz tabele 9 so razvidni rezultati odgovorov na različna vprašanja o dopingju in njegovi uporabi glede nivo v katerem tekmujejo anketiranci (državni, evropski, svetovni). Chi kvadrat test je pokazal, da od 13 vprašanj, ni bil noben sklop odgovorov na zastavljena vprašanja statistično značilno različen glede na disciplino v kateri tekmujejo anketirani atleti.

Nismo opazili, da obstaja signifikantna razlika v odgovorih glede na nivo tekmovanja v katerem tekmujejo atleti, vendar je med njimi nekaj zanimivih ugotovitev. Iz rezultatov je razvidno, da anketirani atleti, ki tekmujejo na višjem nivoju v večji meri menijo, da se posluževanje dopinga ne bi smelo kaznovati z zaporom. Vseh 5 anketiranih atletov, ki tekmujejo na svetovni ravni,

je odgovorilo, da se doping ne bi smel kaznovati z zaporom, prav tako večina tistih, ki tekmujejo na evropskem nivoju.

3.8 Analiza vprašanj glede na spol anketiranih atletov

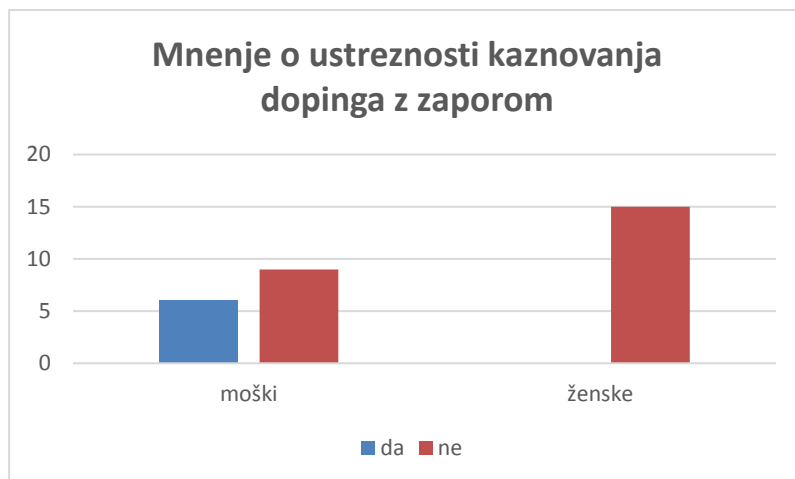
Tabela 10

Analiza vprašanj glede na spol anketiranih atletov

Prvo seznanjenje z dopingom	chi kvadrat	p
	0,42	0,81
Krivec za posluževanje z dopingom	chi kvadrat	p
	0,72	0,70
Nagovarjanje k uporabi dopinga	chi kvadrat	p
	1,03	0,31
Mnenje o ustreznosti kaznovanja dopinga z zaporom	chi kvadrat	p
	7,50	0,01
Mnenje o najpogostejši uporabi dopinga pri posameznih disciplinah	chi kvadrat	p
	3,07	0,22
Posluževanje dopinga pri atletu v primeru, da ga antidopinška organizacija 100% ne dobi	chi kvadrat	p
	6,00	0,05
Poznavanje atletov, ki se poslužujejo dopinga	chi kvadrat	p
	11,17	0,00

Tabela 10 prikazuje rezultate odgovorov na različna vprašanja o dopingju in njegovi uporabi glede na spol anketirancev. Chi kvadrat test je pokazal, da so od 7 vprašanj 3 statistično značilno različni glede na spol anketiranih atletov.

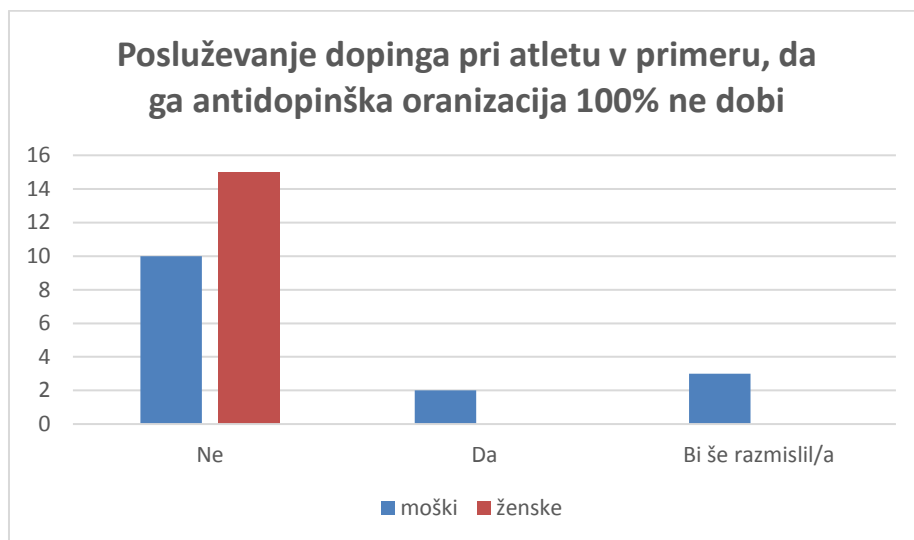
Razlike med anketiranci glede na spol opazimo pri odgovorih na vprašanje o ustreznosti kaznovanja dopinga z zaporom.

Slika 1. Mnenje o ustreznosti kaznovanja dopinga z zaporem

Iz grafikona je razvidno, da se 6 od 15 moških anketirancev strinja, da bi se posluževanje dopinga moralo kaznovati z zaporem, 9 od njih pa ne. Razvidno pa je tudi, da čisto vse ženske anketiranke menijo, da se tak prekršek ne bi smel kaznovati z zaporem. Zanimivi pa so rezultati raziskave avtorice Kustec Lipicer (2007), ki kažejo, da intervjuvani vrhunski slovenski športniki menijo, da bi morali uvesti strožje sankcije glede doping kontrol in da trenutne sankcije v primeru posluževanja dopinga niso dovolj in ne preprečijo uporabe dopinga med športniki.

Razlike med anketiranci glede na spol opazimo tudi pri odgovorih na vprašanje o posluževanju dopinga pri atletu v primeru, da ga antidopinška organizacija 100% ne dobi.

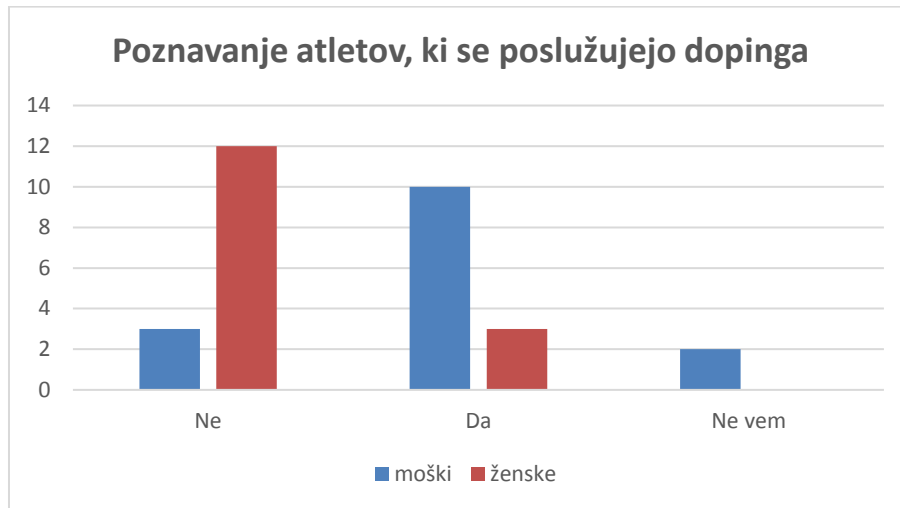
Slika 2. Posluževanje dopinga pri atletu v primeru, da ga antidopinška organizacija 100% ne dobi

Grafikon prikazuje koliko atletov glede na spol bi se odločilo za posluževanje dopinga, v primeru, da jih antidopinška organizacija ne bi dobila. Vidimo lahko, da nekaj moških anketirancev bi še razmislilo o odločitvi, 2 od njih bi jemala doping, večina pa tudi v teh

okoliščinah ne bi podlegla dopingu. Pri anketiranih atletinjah pa je nekoliko drugače, saj so vse mnenja, da se tudi pod temi pogoji ne bi odločile za posluževanje dopinga.

Bloodworth idr. (2010) v svoji raziskavi ugotavljajo, da bi se v veliko večji meri moški poslužili dopinga, če jih antidopinška organizacija 100% ne bi dobila, kar je posledica ugotovljene večje tolerance pri moških do uporabe dopinga kot pri ženskah.

Med anketiranci pa se glede na spol opazijo razlike tudi pri odgovorih na vprašanje o poznavanju atletov, ki se poslužujejo dopinga.

Slika 3. Poznavanje atletov, ki se poslužujejo dopinga

Iz grafikona je razvidno, da več moških anketirancev pozna atlete, ki se poslužujejo dopinga, pri ženskih anketirankah pa le 3 od 15.

Menimo, da so tudi pri tem vprašanju atleti odgovarjali po pričakovanjih okolice in veliko od njih ni odgovorilo na to vprašanje po pravici. Iz tega težko sklepamo, v kolikšni meri je dejansko doping razširjen v Sloveniji. Sprva smo bili mnenja, da bi v vprašalnik prav tako umestili vprašanje ali se posamezen anketiranec tudi sam poslužuje dopinga, vendar smo po razmisleku to vprašanje umaknili iz anketnega vprašalnika, saj bi ti odgovori bili še v veliko manjši meri realni, kot na vprašanje o poznavanju atletov. Zanimivo pa bi bilo, če bi za to raziskovalno nalogo lahko sodelovali s protidopinško organizacijo in bi z njeno pomočjo pridobili dejanske rezultate o uporabi dopinga pri vrhunskih slovenskih atletih.

3.9 Opredelitev hipotez

V diplomski nalogi smo ugotavljali stopnjo poznavanja prepovedanih substanc pri slovenskih atletih in njihova stališča do dopinga. Podrobneje smo raziskovali razlike v osebnostnih lastnostih glede na disciplino v kateri tekmujejo in ugotoviti kakšno mnenje imajo o dopingu slovenski atleti glede na spol.

Naše hipoteze so bile sledeče:

- H1: Mnenje o dopingu se pri slovenskih atletih razlikuje glede na spol

Hipotezo H1 sprejmemo. Iz rezultatov smo razbrali razlike med spoloma pri odgovorih na vprašanja o osveščeni z dopingom, obsojanju uporabe dopinga, mnenju o morebitni škodljivosti dopinga na zdravje in o ustreznosti kaznovanja dopinga z zaporom, razlike pa so se pokazale tudi pri poznavanju atletov, ki se poslužujejo dopinga.

- H2: Naši atleti imajo negativna stališča glede dopinga

Hipotezo H2 sprejmemo. Naši atleti imajo negativna stališča glede dopinga in obsojajo njegovo uporabo, vendar v večini menijo, da se posluževanje dopinga ne kaznuje z zaporom.

- H3: Obstajajo razlike med slovenskimi atleti v osebnostnih lastnostih glede na disciplino v kateri tekmujejo.

Hipotezo H3 sprejmemo. Ugotovili smo, da se atleti med seboj glede na disciplino razlikujejo v sprejemljivosti. Razlike opažamo pri skakalcu v višino, ki je manj sprejemljiv. Zaradi slabe kakovosti vzorca ta ugotovitev ni realna, saj te ugotovitve ne moremo posplošiti na vse slovenske skakalce v višino.

- H4: Slovenski atleti so dobro seznanjeni s prepovedanimi substancami in njihovimi posledicami.

Hipotezo H4 sprejmemo. Ugotovili smo, da so slovenski atleti dokaj dobro seznanjeni s prepovedanimi substancami in njihovimi posledicami. Menimo pa, da bi lahko bili rezultati še boljši in da bi morali protidopinška organizacija in Atletska zveza Slovenije okrepiti ozaveščenost med slovenskimi atleti.

4 SKLEP

Vrhunska atletika je šport pri katerem rezultat pomeni vse. V primeru slabih dosežkov se vedno manj uporablja kot ukrep povečanje število treningov ali sprememba načina treninga, ampak se (povečuje) uporaba dopinga. Vedno manj je vrhunskih rezultatov in vedno več dopinga. To je kruta resnica atletike in športa nasploh.

Cilji diplomskega dela so bili ugotavljanje stopnje poznavanja prepovedanih substanc pri vrhunskih slovenskih atletih in njihovih stališč do dopinga. Želeli smo tudi podrobneje raziskati razlike v osebnostnih lastnostih glede na disciplino v kateri tekmujejo anketiranci in ugotoviti kakšno mnenje imajo o dopingu slovenski atleti glede na spol.

Vprašalnike smo razdelili osebno ali anketirancem poslali po elektronski pošti. Rešili so jih izključno slovenski atleti, ki tekmujejo na vrhunski ravni. Uporabljena sta bila 2 anketna vprašalnika. Prvi je anketni vprašalnik o osebnosti (BFI), drugi pa lastno sestavljen vprašalnik, ki je vseboval različna vprašanja o dopingu, stališča atletov o njem in njihovem poznavanju dopinga. Rezultate smo nato vnesli v Excel in SPSS in s tabelami in grafikoni prikazali njihove odgovore.

Po opravljeni statistični obdelavi podatkov smo lahko naše štiri zastavljene hipoteze preverili in se odločili ali jih bomo sprejeli ali zavrgli. Hipotezo H1, ki trdi, da se mnenje o dopingu pri slovenskih atletih razlikuje glede na spol, smo sprejeli. Iz rezultatov smo lahko opazili veliko razlik pri mnenju med spoloma. Hipotezo H2, ki trdi, da imajo naši atleti negativna stališča do dopinga, smo sprejeli. Slovenski atleti v večini obsojajo uporabo dopinga in imajo negativna stališča o njem. Hipotezo H3, ki trdi, da obstajajo razlike med slovenskimi atleti v osebnostnih lastnostih glede na disciplino v kateri tekmujejo, smo sprejeli, vendar zaradi majhne številčnosti vzorca ne moremo trditi, da so te razlike značilne za vse vrhunske slovenske atlete. Prav tako smo sprejeli hipotezo H4, ki trdi, da so slovenski atleti dobro seznanjeni s prepovedanimi substancami. Glede na število anketirancev menimo, da nam je raziskava dokaj dobro uspela, vendar je bila premalo natančna in ne dovolj obsežna pri številu anketirancev, da bi lahko njene ugotovitve posplošili na vse slovenske atlete.

V naši raziskovalni nalogi smo ugotovili, da so slovenski atleti na splošno dokaj dobro seznanjeni z dopingom ter njegovimi posledicami in imajo negativna stališča do dopinga. Kljub temu pa ugotavljamo pomanjkljivo znanje glede nekaterih prepovedanih substanc pri posameznih atletih in da bi morali ozaveščenost na tem področju še okrepiti. Zato menimo, da bi morale protidopinška organizacija, atletska zveza in tudi klubi sami dati še več poudarka ozaveščanju o dopingu, prepovedanih substancah in njihovimi negativnimi vplivi.

Našli smo veliko tujih in slovenskih člankov na temo dopinga v atletiki, stališč in odnosa športnikov do dopinga, vendar o povezavi osebnosti atleta in njegovih stališčih o dopingu pa zelo malo. Menimo, da bi bilo zanimivo še bolj podrobno ugotoviti povezavo med osebnostjo atleta in njegovim odnosom do dopinga.

5 VIRI

Antidoping. (2018). Slovenska atletika. Pridobljeno iz <http://slovenska-atletika.si/antidoping/>

Avsec, A. (2007). *Psihodiagnostika osebnosti*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, oddelek za psihologijo.

Backhouse, S. H., Whitaker, L., in Petróczi, A. (2013). Gateway to doping? Supplement use in the context of preferred competitive situations, doping attitude, beliefs, and norms. *Scandinavian journal of medicine & science in sports*, 23(2), 244-252. Pridobljeno iz http://eprints.leedsbeckett.ac.uk/198/1/Backhouse%20Whitaker%20%20Petroczi_Gateway%20to%20doping_2013_Accepted%20Proof.pdf

Bloodworth, A. in McNamee, M. (2010). Clean Olympians? Doping and anti-doping: The views of talented young British athletes. *International Journal of Drug Policy*, 21 (4), 276-282. Pridobljeno iz <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0955395909001613>

Bloodworth, A. J., Petroczi, A., Bailey, R., Pearce, G. in McNamee, M. J. (2010). Doping and supplementation: the attitudes of talented young athletes. *Scandinavian Journal Of Medicine & Science In Sports*, 22 (2), 293-301. Pridobljeno iz <http://web.b.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=4&sid=f3f654e4-e0d1-4ca0-a16c-2f789a2202f4%40sessionmgr120>

Bole, T. (2008). *Seznanjenost v dopingu amaterjev in profesionalcev v cestnem kolesarstvu* (Diplomsko delo, Fakulteta za šport). Pridobljeno iz <http://www.fsp.uni-lj.si/cobiss/diplome/Diploma22030210BoleTomaz22030210.pdf>

Čorluka, M., Gabrilo, G., in Blažević, M. (2011). Doping factors, knowledge and attitudes among Bosnian and Herzegovinian football players. *Kinesiologia Slovenica*, 17(3), 49-59. Pridobljeno iz <http://web.b.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=6&sid=15dd3acb-2130-46a4-9011-1f243de97926%40pdc-v-sessmgr02>

Črtalič, S. (2015). *Osebnost in samopodoba vadečih v fitnessu ter njihova pričakovanja od osebne trenerja* (Diplomsko delo, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport). Pridobljeno iz <https://www.fsp.uni-lj.si/cobiss/diplome/Diploma22067120CrtalicSasa.pdf>

Gough, R.W. (2003). *Značaj je vse: za etično odličnost v športu*. Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica.

Hosta, M., Pinter, S. in Fleischman, M. (2005). *Doping? Ne, hvala*. Ljubljana: Zavod za fair play in strpnost v športu.

Kustec Lipicer, S. (2007). *Cena uspeha: evalvacijska analiza javne politike boja proti dopingu v vrhunskem športu v Sloveniji*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Makuc, N. in Dvoršak, J. (2013). *Doping. Ne, hvala!* : priročnik za športnike. Ljubljana: Slovenska anti-dopinška organizacija.

Morente Sanchez, J., Zabala, M. (2013). Doping in Sport: A Review of Elite Athletes' Attitudes, Beliefs, and Knowledge. *Sports Medicine*, 43 (6), 395-411. Pridobljeno iz

<http://web.b.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=5&sid=c280436e-7533-42c1-a248-eb6fcd569cdd%40pdc-v-sessmgr05>

Musek, J. (1982). *Osebnost*. Ljubljana: Dopisna delavska univerza UNIVERZUM.

Musek, J. (2010). *Psihologija življenja*. Ljubljana: Inštitut za psihologijo osebnosti.

Novak, I. (2012). *Povezanost osebnostnih lastnosti zaposlenih s pripravljenostjo na spremembo* (Magistrska naloga, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta). Pridobljeno iz <https://psihologijadela.files.wordpress.com/2014/03/igor-novak-zaklenjeno.pdf>

Olimpijski komite Slovenije. (1995). *Doping in šport*. Ljubljana: Olimpijski komite slovenije.

Sas-Nowosielski, K., in Świątkowska, L. (2007). The knowledge of the world anti-doping code among Polish athletes and their attitudes toward doping and anti-doping policy. *Human Movement*, 8, 57-64. Pridobljeno iz http://awf.wroc.pl/files_mce/INNE%20JEDNOSTKI/Human%20Movement/2007/hm_8_1_2007.pdf#page=57

Smrdu, M., Pinter, S. in Hosta, M. (2005). *Športna morala*. Ljubljana: Zavod za fair play in strpnost v športu.

Tušak, M. [Maks] in Tušak, M. [Matej] (2003). *Psihologija športa*. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.

Young, M. (22.8.2017). *Psychological Characteristics of Elite Athletes. Elite track*. Pridobljeno iz elitetrack.com/article_files/sportpsych.pdf

6 PRILOGE

Anketni vprašalnik

Pozdravljeni!

Ime mi je Tjaša Draškovič in sem študentka Fakultete za šport. Pred Vami je kratek anketni vprašalnik, katerega odgovore bom uporabila v moji diplomski nalogi z naslovom Osebnost in stališča do dopinga v atletiki.

Z Vašimi odgovori bom poskušala ugotoviti v kolikšni meri se slovenski atleti poslužujejo dopinga in kakšna stališča imajo glede njega. Anketni vprašalnik je popolnoma anonimen, zato Vas prosim, če lahko odgovorite na spodnja vprašanja iskreno in mi s tem pomagate pri raziskavi, ki je del mojega diplomskega projekta.

SPOL: **MOŠKI** **ŽENSKI**

STAROST: _____ **LET**

1. Koliko časa se že aktivno ukvarjate z atletiko?

2. Na kateri ravni tekmovanj dosegate rezultate?

- a) državni
- b) evropski
- c) svetovni

3. S katero disciplino se ukvarjate pri atletiki?

- a) Tek
- b) Skok v višino
- c) Skok v daljino ali troskok
- d) Meti
- e) Skok s palico

4. Kdaj ste bili prvič seznanjeni z dopingom in njegovimi posledicami?

- a) V osnovni šoli
- b) Ko sem začel/a trenirati v klubu

- c) Ko sem začel/a bolj resno trenirati atletiko
- d) Ko sem prvič opravil/a dopinški test
- e) Nikoli nisem bil/a seznanjena s tem

5. Kako bi ocenili Vašo osveščenost z dopingom in njegovimi posledicami?

- a) Sploh ne vem kaj je doping
- b) Vem le nekaj osnovnih dejstev o doping
- c) Moje znanje o doping je zadostno, vendar bi lahko vedel/a o tem še več
- d) O doping vem veliko
- e) Seznanjen/a sem s vsako podrobnostjo o doping in njegovimi posledicami ter spremljam vse novosti, ki se dogajajo na tem področju

6. Kdo mislite, da je v največji meri kriv, da se atleti poslužujejo dopinga?

- a) Atlet sam
- b) Trener
- c) Starši
- d) Fizioterapevt
- e) Drugi atleti
- f) Drugo: _____

7. Ali Vas je kdo kdaj v preteklosti nagovarjal k uporabi dopinga?

- a) Trener
- b) Sotekmovalci
- c) Fizioterapevt
- d) Starši
- e) Nihče

8. Zakaj mislite, da se atleti poslužujejo dopinga?

- a) Da bi atlet dosegel psihično sigurnost pri doseganju rezultatov
- b) Da bi dosegal boljše rezultate, brez večjega napora
- c) Ker bi atlet rad poskusil nekaj novega
- d) Želja po denarju
- e) Ker so mu drugi tako rekli

9. Na lestvici od 1 do 5 ocenite naslednja vprašanja. 1 pomeni nič, 5 pomeni zelo veliko.

- a) Koliko spoštovanja bi še gojili do športnika, ki vam je zelo pri srcu (vzornik), če bi le-ta priznal uporabo dopinga? 1 2 3 4 5
- b) Ali obsojate uporabo dopinga (upoštevajoč vse okoliščine uporabe)? 1 2 3 4 5
- c) Koliko mislite, da doping lahko škoduje zdravju? 1 2 3 4 5
- d) Mislite, da doping izboljša športne rezultate? 1 2 3 4 5
- e) V kolikšni meri mislite, da lahko atlet doseže vrhunske rezultate tudi brez dopinga? 1 2 3 4 5

10. Se Vam zdi prav, da jemanje, posredovanje ali izdelovanje dopinga spada med kazniva dejanja in gre za to lahko človek tudi v zapor?

- a) Da
- b) Ne
- c) Ne vem, sem brez mnenja

11. Na lestvici od 1 do 5 ocenite Vašo seznanjenost z naslednjimi prepovedanimi substancami. 1 pomeni nič, 5 pomeni zelo veliko.

- a) Poživila 1 2 3 4 5
- b) Narkotični analgetiki 1 2 3 4 5
- c) Anaboliki 1 2 3 4 5
- d) Diuretiki 1 2 3 4 5
- e) Peptidni in glikoproteinski hormoni 1 2 3 4 5

12. V katerih disciplinah mislite, da se atleti najbolj poslužujejo dopinga?

- a) Tek
- b) Skok v višino
- c) Skok v daljino ali troskok
- d) Meti
- e) Skok s palico

13. Bi se poslužili dopinga, če bi vedeli, da bi izboljšali svoje rezultate, hkrati pa bi bili 100%, da Vas antidopinška organizacija ne bi dobila?

- a) Da
- b) Ne
- c) Bi še razmislil/a o tem

14. Ali poznate koga v atletiki, ki se poslužuje dopinga?

- a) Da
- b) Ne
- c) Ne vem

Hvala za sodelovanje!